

**AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE KAMU EĞİTİM
HARCAMALARI**
**PUBLIC EXPENDITURE ON EDUCATION IN THE EUROPEAN
UNION**

Doç. Dr. Şebnem TOSUNOĞLU

Anadolu Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü

ssel@anadolu.edu.tr

Özet

Eğitim harcamaları, ekonomik büyümeyi teşvik eder, verimliliği artırır, insanların kişisel ve sosyal gelişimine katkıda bulunur ve sosyal eşitsizliklerinin azaltılmasına yardımcı olur. olabilir. Eğitim Avrupa 2020 stratejisinin temel taşlarından biridir. Ancak, eğitim sisteminin kendisinden beklenenleri yerine getirebilmesi için kaynak ihtiyacı vardır ve bu ihtiyacının ne kadar olduğu ile kim tarafından karşılanacağı önemlidir. Avrupa Birliği ülkelerinin hepsinde eğitime ayrılan kaynakların tercihi devletler tarafından gerçekleştirilir. AB ülkelerinde eğitim harcamalarının önemli bir bölümü kamu kaynaklarından sağlanır. Bu çalışmada AB-27 ülkelerinin eğitim harcamaları 2000-2013 yılları için incelenecektir. Aynı dönem için devlet eğitim harcamalarındaki genel eğilimler belirlenecek, üye ülkeler arasındaki farklılıklar ortaya konulacaktır. Ayrıca, eğitim harcamaları üzerinde etki yaratan faktörler de açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Avrupa Birliği, Kamu Eğitim Harcamaları, Eğitimin Finansmanı, Öğrencilere Mali Yarımlar, Öğrenci Başına Eğitim Harcamaları.*

Abstract

Expenditure on education may help foster economic growth, enhance productivity, contribute to people's personal and social development, and help

reduce social inequalities. Education is at the core of the Europe 2020 strategy. However, education systems require resources in order to function and it is important to measure how much they cost and who funds them. The proportion of total financial resources devoted to education is one of the key choices made by governments in each country of the EU. Most of the education expenditure in the EU comes from public funds. In this study, public expenditure on education in the EU-27 will be examined for 2000-2013 period. For this period, general trends in public expenditure on education will be analyzed and differences between countries will be explained. In addition, factors which act on education spending will be explained.

Keywords: *European Union, Public Education Expenditure, Funding of Education, Financial aid to Students, Education Expenditure per Student.*

1. GİRİŞ

Eğitim hizmetlerinin hem bireysel düzeyde, hem de toplumsal düzeyde pek çok faydasından söz edilebilir. Bunların başında eğitim hizmetlerinin ekonomik, sosyal ve siyasal nitelikli dışsallıkları gelmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça bireyler daha iyi imkânlarla kavuşur ve bireylerin elde ettikleri gelir artar. Bu durum bireylere yüksek tatmin sağlarken ekonomik hayatta donanımlı ve bilgiye sahip bireylere ihtiyaç olduğu için, ekonomik büyümeyi de olumlu etkiler. Eğitim ekonominin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirir. Hatta eğitim ve yaşam beklentisi arasında bile pozitif bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Yüksek eğitimli bireyler genelde daha uzun yaşar. Ayrıca eğitim hizmetleri etkin bir biçimde sağlandığında siyasal istikrar üzerinde olumlu dışsallıklara yol açmaktadır. Gerçekten seçmenlerin oylarını bilinçli olarak kullanabilmeleri için ekonomi, politika ve sosyal bilimler alanlarında temel bilgilere sahip olmaları gerekmektedir. Ayrıca, bir ülkenin sosyal ve kültürel kalkınması ile eğitim hizmetlerinin kalitesi

arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Eğitim hizmetlerinin yaydığı önemli dışsallıklardan bir diğeri de suç işleme oranının azalmasıdır (Şener, 2008, s. 72). Ancak bütün bu faydalarının yanında eğitim hizmetleri için büyük maddi kaynaklara ihtiyaç vardır.

Eğitim bir insan hakkı olarak İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde, sayısız uluslararası anlaşmada ve ulusal yasalarda kabul edilmiştir. Bu sorumluluklarını yerine getirmek için devletler eğitime yeterli kaynağı ayırmak zorundadırlar (Global Campaign for Education, 2009, s. 6). Diğer taraftan eğer herhangi bir hizmette toplumsal fayda bireysel faydadan yüksekse, piyasa bu hizmeti toplumun ihtiyaç duyacağı düzeyde sunmakta başarısız olacaktır. Piyasanın eğitim hizmetlerinde eşitliği sağlayabilecek olanakları sunamaması nedeniyle devlet, hizmeti toplumun tümüne ulaştıracak mekanizmalar uygular (OECD, 2011, s. 248). Eğitim hizmeti de bütün devletlerin bu nedenle doğrudan ya da dolaylı olarak desteklediği hizmetlerden biridir.

Avrupa Birliği (AB); eğitim hizmetlerinin bireysel ve toplumsal faydalarının çokluğundan yola çıkarak eğitim alanına devletlerin yeterli desteği vermesi gerektiğini savunmaktadır. Bu nedenle AB üyesi ülkeler de eğitim hizmetlerine devlet bütçelerinden önemli sayılabilecek miktarlarda kaynak ayırmaktadırlar. Avrupa 2020 Stratejisi'nde eğitim yatırımlarının AB için öncelikli alanlardan biri olarak kabul edilmesi bunun en önemli göstergesidir. Avrupa 2020 Stratejisi, küresel ekonomik kriz sonrası AB ekonomisinin yeniden canlandırılması için hazırlanan 10 yıllık kalkınma planıdır. 2011-2020 yılları arasındaki dönem için Avrupa Komisyonu'nun hazırladığı ve 27 üye ülkenin koordinasyonu ile birlikte uygulanması öngörülen Strateji, 2000-2010 yılları için hazırlanan ancak kriz sebebiyle çok da başarılı olamayan Lizbon Stratejisi'nin devamı niteliğindedir. Stratejiye göre, mevcut ekonomik sorunlara rağmen sürdürülebilir kalkınmanın devam ettirilmesi önemlidir (European Commission, 2013, s. 3).

Avrupa 2020 Stratejisinde AB'de yüksek istihdam, üretkenlik ve sosyal uyumun oluşturulması amacıyla akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme temel alınmıştır. Bu hedeflerin başarılması amacıyla eğitim

alanında özellikle; okulu erken bırakanların oranının %15'ten %10 seviyesine düşürülmesi, 30-34 yaş arası yükseköğrenim mezunu nüfus oranının %31 seviyesinden en az %40 seviyesine yükseltilmesi, eğitim ve öğrenim sistemlerinin performansının tüm aşamalarda iyileştirilmesi ve yükseköğrenime katılımın artırılması hedefleri belirlenmiştir. Bütün bu hedeflere ulaşılabilmesi eğitime yeterli kaynağın üye ülke bütçelerinde ayrılması ile mümkün olacaktır.

Bugün AB'nin karşı karşıya kaldığı sorunlar çok çeşitli ve karmaşıktır. Ancak özellikle son dönemde küresel mali krizin ve demografik yapıdaki dönüşümün devlet bütçeleri üzerinde yarattığı baskılar bütün AB üyesi ülkelerde hissedilmektedir. Eğitim sistemi de pek çok ülkede bu sorunlarla başa çıkabilecek şekilde yeniden gözden geçirilmektedir (European Commission, 2012, s.3). Bu nedenle AB ülkeleri açısından konunun önemi daha da artmaktadır. Eğitimin kendisi uzun vadeli bir yatırımdır ve ekonomik krizler için çözüm olarak düşünülürler. Ancak pek çok ülkede olduğu gibi AB ülkelerinde de ne yazık ki kriz dönemlerinde hizmetin finansman ihtiyacının yüksekliği bu şekilde uzun vadeli düşüncelerin önüne geçerek eğitim harcamalarında kısıntıya gidilmesi düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. (Global Campaign for Education, 2009, s. 6)

Bu çalışmada AB üyesi ülkelerin eğitim hizmetlerine ne kadar kaynak ayırdıkları detaylı şekilde analiz edilecektir. Bu amaçla AB üyesi ülkelerde eğitimin finansmanında kamu kaynaklarının ağırlığı belirlenerek eğitime ayrılan kamusal ve özel kaynaklar karşılaştırılacaktır. 28 üyeli AB'nin (Birliğe 2013 yılında katılan Hırvatistan ile ilgili veriler istatistiklerde henüz kapsamlı şekilde yer almadığından bu ülke hariç 27 AB ülkesi analizlere dâhil edilmiştir) her üye ülkesinde eğitim hizmetlerinin yapısı ve finansman şeklinin farklı olduğu söylenebilir. Çalışmada ülkeler açısından bu farklılıklar ortaya konulmaya çalışılacaktır. Ayrıca son dönemde yaşanan küresel krizin ve özellikle AB'deki demografik baskıların eğitim harcamaları üzerindeki etkilerinin ne yönde olduğu belirlenmeye çalışılacaktır.

2. AB'DE EĞİTİM HARCAMALARININ FİNANSMANI

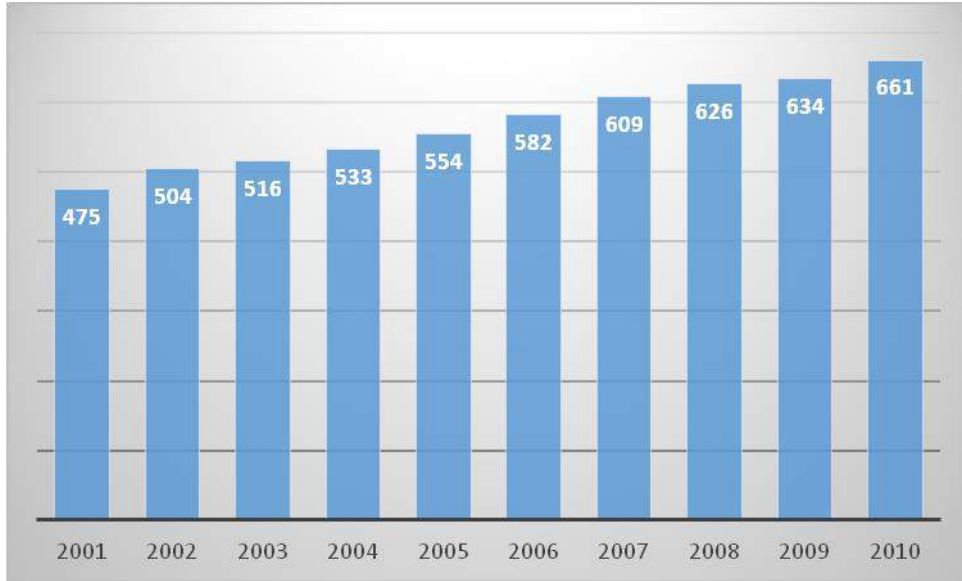
Eğitimden beklenen toplumsal, siyasal ve ekonomik işlevlerin yerine getirilmesi, eğitime ayrılan kaynakların düzeyine ve bu kaynakların etkili ve verimli kullanımına bağlıdır (Güngör ve Göksu, 2013, s. 63). Hem bireysel hem de toplumsal fayda sağlayan eğitim hizmetlerinin devlet ya da bireyler tarafından ne miktarda finanse edilmesi gerektiği konusu aslında tartışmalı bir konudur. Bireyler bu hizmet için bir bedel ödemeye razı olsalar da eğitimde fırsat eşitliğini yaratmak ve toplumsal faydayı en üst düzeye çıkarmak için devlet de bu hizmeti sunma garantisini vermek zorundadır. Bu nedenle eğitim hizmetleri kamu kaynakları ile ya da özel kaynaklar ile finanse edilmektedir. Eğitim hizmetinin özel öğretim kurumlarınca sunulduğu durumlarda, eğitim tamamen öğrencilerden alınan ücretlerle finanse edilir. Bu kurumları desteklemek üzere devlet yardımı bulursa da kurumların temel işleyişi öğrenim fiyatı üzerinden gerçekleşir. Eğitimde kamusal finansman modelleri ise ilköğretimden yükseköğretime kadar farklılık göstermektedir. Devletin eğitim hizmetlerini finansmanı; doğrudan, kısmi ve dolaylı finansmanı olarak sınıflandırılabilir. Doğrudan finansman, eğitimin toplumsal faydasının çok yüksek olması düşüncesi temeline dayanır ve harcamaların tümünün devlet gelirleriyle (vergilerle) karşılanması anlamına gelir. Burada eğitimin örgütlenmesini ve sunumunu devlet üstlenir. Kısmi finansman, eğitimin yarı kamusal mal olarak görülmesine dayanır ve yapılan harcamaların bir kısmı ya da tamamının fiyatlandırılarak, harçlar yoluyla öğrencilerden alınması sağlanır. Dolaylı finansmanda ise, eğitimi devlet ya da özel kesim örgütleyebilir. Devlet, öğrencilere kuponlarla kredi ya da hibe biçiminde satın alma gücü transfer eder. Öğrenci de bu kuponlarla eğitim kurumuna başvurur. (Özçelik, 2007, s.14-15)

Eğitimde finansman yaklaşımlarının temelinde devlet bulunmaktadır, çünkü devlet genellikle eğitim hizmetlerinin temel sunucusudur. Bugün birçok ülkede olduğu gibi AB ülkelerinde de eğitim hizmetleri büyük oranda kamusal kaynaklarla finanse edilmektedir. Özel finansman kaynakları ise eğitimde kısıtlı olarak kullanılmaktadır. Aşağıda öncelikle AB ülkelerinde eğitime ayrılan kamusal finansman miktarları ayrıntılı olarak değerlendirilecek sonrasında ise özel kaynaklar ele alınacaktır.

2.1. AB Kamu Eğitim Harcamaları

AB-27 ülkelerinin 2001-2010 yılları arasında eğitim için ayırdıkları kamu kaynakların toplam miktarları Grafik 1’de görülmektedir. Üye ülkeler arasında harcamaların dağılımı ise Ek-1’de sunulmuştur. AB-27’de 2010 yılında eğitimle ilgili kamu harcamalarının toplamı 661 milyar Euro’dur. 2001 yılında toplamda 475 milyar Euro olan bu tutarın sözü edilen dönemde artmış olduğu görülmektedir. Üye ülkeler açısından da durum farklı değildir. Üye ülkelerin tümünde 2001-2010 döneminde eğitime ayrılan kaynaklarda miktar olarak bir artış söz konusudur. Özellikle Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve İspanya’da eğitim için devlet bütçesinden ayrılan miktarlar diğer ülkelere oranla oldukça yüksektir. Ancak bu değerlendirmenin daha sağlıklı yapılabilmesi için eğitime ayrılan kaynakların reel miktarlarının değerlendirilmesi ya da kamu eğitim harcamalarının GSYH içerisindeki oranları üzerinden bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Grafik 1: Toplam Kamu Eğitim Harcamaları Miktarları (AB-27 - Milyar Euro)

Kaynak: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_fiab&lang=en (online data code:educ_fiab) Erişim Tarihi: 20.01.2014

AB-27’ de kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranları Tablo 1’de gösterilmektedir. Bu oran bize aslında ülkelerin milli gelirlerinden eğitime ne kadarlık bir kaynak ayırdıklarını göstermektedir. AB-27’ de kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı 2001-2010 yılları arasında %5’ler civarındadır. Ancak bu dönemi üç kısma ayırabiliriz. İlk üç yılda kamu eğitim harcamaları GSYH’deki payı artarken, 2004-2007 yılları arasında oran düşmüştür. 2008 yılında ekonomik krizin başlamasıyla toplam GSYH’de yaşanan düşüşle beraber kamu eğitim harcamaları reel anlamda artmaya devam ettiği için GSYH içerisindeki payı da artmıştır (Reis ve Gheorghiu, 2011, s.3)

Tablo 1’den de görüldüğü gibi, üye ülkelerin eğitime ayırdıkları kaynaklar farklılık göstermektedir. Grafik 2’de 2010 yılında üye ülkelerin kamu eğitim harcamalarının GSYH içerisindeki payları sıralanmış olarak görünmektedir. Buna göre, Danimarka, GKRY, İsveç, Finlandiya, Malta, Belçika, İrlanda ve İngiltere üye ülkeler arasında eğitim harcamaları en yüksek olan ülkelerdir.

Üye ülkelerin GSYH’lerinden eğitime ayırdıkları kaynakların eğitim düzeyleri arasındaki dağılımı ise Tablo 2’de yer almaktadır. AB üyesi ülkelerde eğitimin farklı düzeyleri için devlet tarafından yapılan harcama miktarları önemli ölçüde farklılık göstermektedir. Neredeyse bütün AB üyesi ülkelerde ortaöğretime devlet tarafından ayrılan kaynak diğer tüm eğitim düzeylerinden daha fazladır. Ortaöğretim harcamalarının GSYH’ye oranı en yüksek ülkeler %3,4’lik payla GKRY ve %3,25 ile Malta’dır. Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, İspanya, Letonya, Lüksemburg, Polonya ve Romanya’da ise bu oran % 2’nin altındadır.

Tablo 1: Toplam Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH İçerisindeki Oranları (%)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
AB-27	4,99	5,10	5,15	5,06	5,04	5,03	4,95	5,07	5,41	5,44
Belçika	5,9	6,0	6,0	5,9	5,9	5,9	6,0	6,4	6,5	6,5

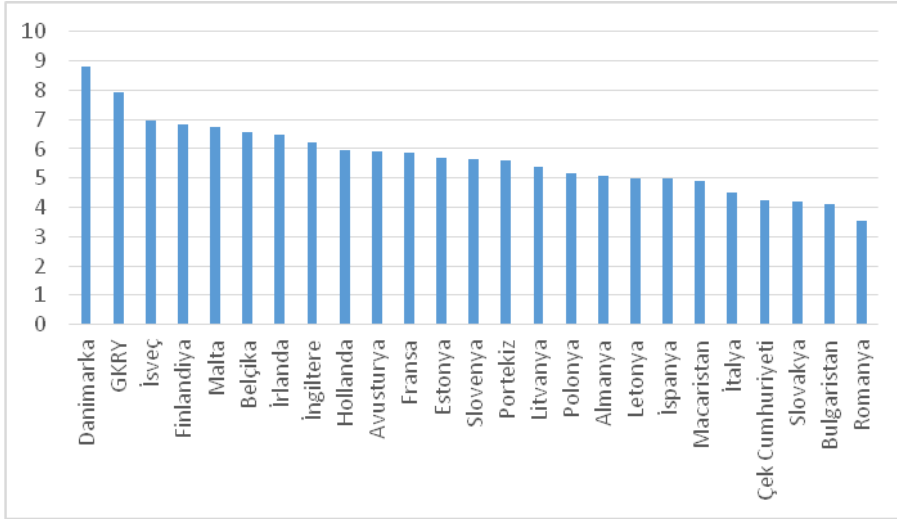
	9	9	2	5	2	8	0	3	7	7
Bulgaristan	3,7 0	3,9 4	4,0 9	4,4 0	4,2 5	4,0 4	3,8 8	4,4 4	4,5 8	4,1 0
Çek Cumhuriyeti	3,9 3	4,1 5	4,3 2	4,2 0	4,0 8	4,4 2	4,0 5	3,9 2	4,3 6	4,2 4
Danimarka	8,4 4	8,4 4	8,3 3	8,4 3	8,3 0	7,9 7	7,8 1	7,6 8	8,7 4	8,8 0
Almanya	4,5 1	4,7 2	4,7 4	4,6 2	4,5 7	4,4 3	4,4 9	4,5 7	5,0 6	5,0 8
Estonya	5,2 4	5,4 7	5,2 9	4,9 2	4,8 8	4,7 0	4,7 2	5,5 9	6,0 9	5,6 8
İrlanda	4,2 4	4,2 7	4,3 5	4,6 6	4,7 2	4,7 3	4,9 2	5,7 1	6,4 7	6,4 7
Yunanistan	3,5 0	3,5 7	3,5 6	3,8 3	4,0 9	:	:	:	:	:
İspanya	4,2 4	4,2 5	4,2 8	4,2 5	4,2 3	4,2 6	4,3 4	4,6 2	5,0 1	4,9 7
Fransa	5,9 5	5,9 0	5,9 2	5,8 0	5,6 7	5,6 1	5,6 2	5,6 2	5,9 0	5,8 6
İtalya	4,8 3	4,6 0	4,7 2	4,5 6	4,4 1	4,6 7	4,2 7	4,5 6	4,7 0	4,5 0
GKRY	5,9 8	6,6 0	7,3 7	6,7 7	6,9 5	7,0 2	6,9 5	7,4 5	7,9 8	7,9 2
Letonya	5,7 1	5,7 7	5,3 4	5,0 8	5,0 9	5,0 9	5,0 2	5,7 5	5,6 4	5,0 1
Litvanya	5,8 6	5,8 1	5,1 4	5,1 7	4,8 8	4,8 2	4,6 4	4,8 7	5,6 4	5,3 8
Lüksemburg	3,7 5	3,7 9	3,7 7	3,8 7	3,7 8	3,4 1	3,1 5	:	:	:
Macaristan	5,0 6	5,3 9	5,9 1	5,4 4	5,4 6	5,4 4	5,2 9	5,1 0	5,1 2	4,8 8
Malta	4,2	4,2	4,4	4,6	6,5	6,4	6,1	5,7	5,3	6,7

	7	2	8	6	8	5	8	2	2	4
Hollanda	5,0 9	5,2 2	5,4 7	5,5 0	5,5 3	5,5 0	5,3 2	5,5 0	5,9 5	5,9 6
Avusturya	5,7 4	5,6 8	5,5 3	5,4 8	5,4 4	5,4 0	5,3 3	5,4 7	5,9 8	5,8 9
Polonya	5,4 2	5,4 1	5,3 5	5,4 1	5,4 7	5,2 5	4,9 1	5,0 8	5,0 9	5,1 7
Portekiz	5,3 9	5,3 3	5,3 8	5,1 0	5,2 1	5,0 7	5,1 0	4,8 9	5,7 9	5,6 2
Romanya	3,2 5	3,5 1	3,4 5	3,2 8	3,4 8	:	4,2 5	:	4,2 4	3,5 3
Slovenya	5,8 6	5,7 6	5,8 0	5,7 4	5,7 3	5,7 2	5,1 5	5,2 0	5,6 6	5,6 6
Slovakya	3,9 9	4,3 1	4,3 0	4,1 9	3,8 5	3,8 0	3,6 2	3,6 1	4,0 9	4,2 2
Finlandiya	6,0 6	6,2 2	6,4 3	6,4 2	6,3 0	6,1 8	5,9 0	6,1 0	6,8 1	6,8 4
İsveç	7,0 6	7,3 6	7,2 1	7,0 9	6,8 9	6,7 5	6,6 1	6,7 6	7,2 6	6,9 8
İngiltere	4,5 8	5,1 2	5,2 7	5,1 7	5,3 6	5,4 4	5,3 6	5,3 4	5,6 4	6,2 2

Kaynak:

<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Grafik 2: Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH İçerisindeki Oranları (% , 2010 Yılı)

İlköğretime ayrılan toplam kamu kaynakların GSYH içerisindeki payı ise üye ülkelerde genellikle % 2'nin altındadır. AB-27 düzeyinde yükseköğretimin öğrenci başına maliyeti ilköğretimden daha yüksektir. Yükseköğretime ayrılan kamu kaynaklarının GSYH içerisindeki payı üye ülkeler arasında % 0,8'den % 2,2'ye kadar farklılıklar göstermektedir. Bu oran sadece Danimarka'da % 2'yi aşmaktadır. (European Commission, 2012. s. 87) Üye ülkelerin kaynaklarını eğitime farklı düzeylerde ayırması aslında birçok faktöre bağlıdır. Hükümet tercihleri, öğrenci ve ailelerin harcamaları, her bir eğitim düzeyi için kayıt oranları, her eğitim seviyesindeki eğitim yılı sayıları farklılıkları, zorunlu eğitim süresindeki farklılıklar, zorunlu olmayan eğitime katılım oranlarındaki farklılıklar öğrencilerin demografik yapısı gibi. (European Commission, 2012, s. 87).

Tablo 2: Kamu Eğitim Harcamalarının Eğitim Düzeylerine Göre GSYH İçerisindeki Oranları (% , 2010)

	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim
AB-27	1,24	2,39	1,26
Belçika	1,54	2,79	1,46
Bulgaristan	0,80	1,76	0,61
Çek Cumh.	0,69	1,97	0,96
Danimarka	2,08	3,04	2,41

Almanya	0,68	2,46	1,38
Estonya	1,40	2,58	1,23
İrlanda	2,29	2,64	1,44
Yunanistan	:	:	:
İspanya	1,27	1,84	1,16
Fransa	1,20	2,66	1,33
İtalya	1,12	2,08	0,84
GKRY	2,26	3,14	2,12
Letonya	1,43	1,94	0,8
Litvanya	0,90	2,52	1,27
Lüksemburg	1,70	1,68	:
Macaristan	0,87	2,06	0,98
Malta	1,46	3,25	1,54
Hollanda	1,45	2,43	1,67
Avusturya	1,01	2,64	1,63
Polonya	1,60	1,87	1,18
Portekiz	1,52	2,48	1,13
Romanya	0,58	1,28	1
Slovenya	1,62	2,10	1,36
Slovakya	0,87	1,98	0,83
Finlandiya	1,36	2,91	2,18
İsveç	1,70	2,55	2,03
İngiltere	1,87	3,01	1,02

Kaynak:http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_figdp&lang=en (online data code:educ_figdp) Erişim Tarihi: 20.01.2014

Kaynakların kısıtlı olduğu devlet bütçelerinde hükümetler kaynaklarını hangi alanlara ayıracaklarına çok dikkatli karar vermelidirler. Eğitim harcamalarının devlet bütçesindeki payı da hükümetin diğer harcama alanlarına göre bu konuya ne kadar değer verdiğini ve diğer devlet öncelikleri arasında eğitimin yerini gösterecektir. AB üyesi ülkelerde

eğitim harcamalarının AB üyesi ülkelerde toplam kamu harcamaları içerisindeki oranları Tablo 3’de yer almaktadır. Eğitim harcamaları AB-27 ülkelerinde toplam harcamalar içerisinde yaklaşık %11’lik bir paya sahiptir. (2002 yılı ile karşılaştırılacak olursa toplam kamu harcamaları içerisinde eğitim harcamalarının payı biraz düşmüştür). AB ülkelerinin tümünde sosyal güvelik harcamaları kamu harcamaları içerisinde en ağırlıklı paya sahiptir. 2011 yılında AB-27 ülkelerinde gerçekleştirilen genel devlet harcamalarının yarısından fazlası sosyal güvenlik ve sağlık harcamalarına ayrılmıştır. Toplam sosyal güvenlik harcamalarının AB toplam GSYH’si içerisindeki payı 2010 yılında % 19,9, sağlık harcamalarının ise % 7,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranların 2002 yılında % 18,2 ve %6,4 olduğu görülmektedir (Freyson, 2012, s. 2) Bu anlamda eğitim harcamaları genellikle birçok AB üyesi ülkede bu iki harcama başlığını takip etmektedir. 2010 yılında toplam kamu harcamaları içerisinde eğitime en çok kaynak ayıran ülkeler GKRY, Malta, Danimarka, Avusturya, Estonya, İsveç, Litvanya, Belçika, Finlandiya, İngiltere olarak sıralanmaktadır (Grafik 3). En düşük oran %8,79 ile Romanya’dadır. (JRC report s. 5)

2001 yılı düzeyiyle karşılaştırıldığında 2010 yılında 14 ülkede eğitim harcamalarının toplam harcamalar içerisindeki payında düşüş görülmüştür. Ancak bu oranlar ülkeler açısından farklı anlamlar taşıyabilir. Kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamaları içerisindeki oranının artması, o ülke için eğitim harcamalarının toplam harcamalardan daha hızlı arttığı anlamını taşıyabilir. Ya da eğitim harcamaları sabitken toplam harcamaların düştüğü anlamını taşıyabilir. Diğer taraftan bu orandaki bir düşüş, eğitim harcamalarının toplam kamu harcamalarına göre daha yavaş arttığı ya da tam tersi olarak eğitim harcamalarının toplam harcamalara oranla daha fazla düştüğünü gösterebilir.

AB ülkelerinde eğitime ayrılan kaynakların etkinliği arttırmak ve eşitliği sağlamak için neler yapılması gerektiği ile ilgili tartışmalar devam etmektedir. Yaşanan kriz ve artan kamu borçları bu konudaki tartışmaları arttırmıştır. Reform tartışmaları kuşkusuz sadece finansman kaynakları

ve düzeyleri bakımından değil, eğitim politikaları ve sistemleriyle de ilgilidir.

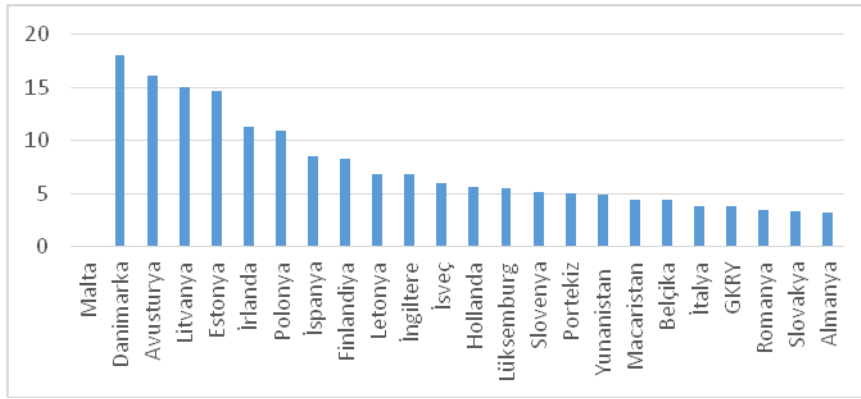
Tablo 3: Toplam Kamu Eğitim Harcamalarının Toplam Kamu Harcamaları İçerisindeki Oranları (%)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
AB-27	10,95	11,03	11,02	10,96	10,89	10,98	10,95	10,99	10,82	10,86
Belçika	12,20	12,23	11,80	12,11	11,42	12,34	12,45	12,91	12,23	12,51
Bulgaristan	9,13	9,95	10,45	11,40	11,40	11,76	9,91	11,55	11,05	10,95
Çek Cumhuriyeti	8,96	9,10	8,65	9,70	9,48	10,53	9,88	9,52	9,76	9,69
Danimarka	15,57	15,46	15,13	15,45	15,72	15,45	15,38	14,91	15,05	15,26
Almanya	9,47	9,85	9,78	9,82	9,74	9,76	10,33	10,36	10,49	10,64
Estonya	15,06	15,29	15,19	14,49	14,53	13,98	13,88	14,16	13,46	13,96
İrlanda	12,79	12,74	13,10	13,89	13,95	13,77	13,36	13,27	13,31	9,79
Yunanistan	7,72	7,93	7,95	8,42	9,17	:	:	:	:	:
İspanya	10,96	10,92	11,13	10,92	11,00	11,11	11,08	11,14	10,84	10,73
Fransa	11,51	11,17	11,09	10,89	10,59	10,59	10,67	10,55	10,39	10,37
İtalya	10,13	9,76	9,82	9,59	9,20	9,64	8,95	9,39	9,05	8,93
GKRY	15,75	16,50	16,53	15,96	16,12	16,48	16,81	17,68	17,26	17,16
Letonya	16,32	16,03	15,30	14,15	14,20	13,28	13,98	14,71	12,77	11,47
Litvanya	15,98	16,80	15,55	15,56	14,69	14,39	13,39	13,10	12,88	13,18
Lüksemburg	9,82	9,13	9,01	9,09	9,10	8,83	8,67	:	:	:
Macaristan	10,58	10,46	11,91	11,09	10,90	10,42	10,43	10,36	9,95	9,80
Malta	10,36	10,13	9,81	10,70	15,11	14,94	14,79	13,30	12,53	16,07
Hollanda	11,22	11,30	11,62	11,94	12,34	12,08	11,76	11,90	11,56	11,65
Avusturya	11,19	11,20	10,77	10,18	10,88	11,00	10,97	11,09	11,36	11,20
Polonya	12,38	12,23	11,97	12,68	12,58	11,98	11,65	11,76	11,41	11,38
Portekiz	12,49	12,39	12,03	11,23	11,20	11,22	11,50	10,92	11,64	10,98
Romanya	8,98	10,03	10,30	9,77	10,34	:	11,11	:	10,31	8,79
Slovenya	12,39	12,47	12,54	12,55	12,65	12,82	12,15	11,74	11,54	11,27

Slovakya	8,98	9,56	10,71	11,13	10,13	10,40	10,59	10,35	9,85	10,56
Finlandiya	12,65	12,70	12,79	12,78	12,52	12,57	12,45	12,40	12,14	12,27
İsveç	12,94	13,24	12,96	13,08	12,79	12,80	12,98	13,06	13,22	13,35
İngiltere	12,14	12,64	12,67	12,19	12,40	12,40	12,20	11,95	11,61	12,19

Kaynak: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do> (online data code:educ_figdp) Erişim Tarihi: 20.01.2014

Grafik 3: Toplam Kamu Eğitim Harcamalarının Toplam Kamu Harcamaları İçerisindeki Oranı (% , 2010)

Kaynak: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do> (online data code:educ_figdp) Erişim Tarihi: 20.01.2014

2.1.1. Mali Yardımlar

Görüldüğü gibi kamu eğitim harcamaları AB üyesi ülkelerde eğitimin finansmanında önemli bir yer tutmaktadır. Ancak bu harcamaların içeriklerinin de dikkate alınması gerekmektedir. Eğitim sisteminde eşitliğin sağlanması için kamu eğitim sistemi içerisinde öğrencilere sağlanan mali desteklerin büyük önemi bulunmaktadır. Ayrıca eğitime yapılan yatırım harcamalarının da eğitim sisteminin kalitesini arttırmak konusundaki katkıları tartışmalıdır.

Kamu eğitim harcamaları içerisinde öğrencilere sağlanan mali destekler % 7'lik bir paya sahiptir. Bu pay az gibi görünse de bireylerin eğitime eşit erişimi konusunda oldukça önemlidir. Mali yardımlar öğrencilere iki şekilde dağıtılmaktadır. Transferler ve öğrencilerin ailelerine sosyal

yardımlar olarak (Burs ve krediler şeklinde) (Reis ve Gheorghiu, 2011, s. 2:).

Kamu eğitim harcamaları içerisinde öğrencilere yapılan mali desteklerin % 10'un üzerinde olduğu ülkeler; Danimarka (% 18,1), Avusturya (% 16,1), Litvanya (%15), Estonya (% 14,7), İrlanda (% 11,3)'dır. (Bkz. Tablo 4). ABD ve Japonya'da bu oranın % 4,73 ve % 4,79 olduğu düşünüldüğünde AB ülkelerine öğrencilere sağlanan mali desteğin önemli olduğu söylenebilir. Tabi ki bu mali desteklerin içerikleri ülkeden ülkeye değişmektedir. Ancak birçok ülkede öğrencilere ve ailelerine sağlanan mali destekler ağırlıklı olarak üniversite eğitimi düzeyinde sağlanmaktadır (Reis ve Gheorghiu, 2011, s. 2). Bu konuda bütçesinden en düşük düzeyde katkı sağlayan AB üyesi ülkeler ise İtalya, GKRY, Romanya, Slovakya ve Almanya'dır.

Ancak bu karşılaştırmaları yaparken bazı üye ülkelerde eğitimle ilgili vergi indirimleri olduğunu da unutmamak gerekmektedir. Vergi konusunda yapılan yardımlar ve diğer destekler Avrupa ülkelerinin çoğunda önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin dokuz AB üyesi ülke (Belçika, Çek Cumhuriyeti, Fransa, Yunanistan, Avusturya, Polonya, Slovenya ve Slovakya), hem aileler için vergi indirimi hem de ailelere yönelik diğer maddi yardımları sağlamaktadır. Altı üye ülkede ise (Estonya, İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Hollanda) yükseköğretim eğitimlerini sürdüren öğrencilerin aileleri sadece vergi konusunda yardım alırken, ek yardımlar söz konusu değildir. Dolayısıyla, tüm bu ülkelerde, öğrencilerden ailelere sağlanan destekler sistemin en önemli parçasını oluşturmaktadır. Baltık ülkelerinde ise (Danimarka, Finlandiya, İsveç) çoğunlukla aileler maddi anlamda bir yardım veya vergi indirimden yararlanmamaktadır. Bu durum İspanya ve İngiltere'de, birçok Orta ve Doğu Avrupa ülkesinde (Bulgaristan, Macaristan ve Romanya), Kıbrıs, Malta'da da görülmektedir (Avrupa Komisyonu, 2011, s.54-55).

Tablo 4: Öğrencilere ve Ailelere Yapılan Mali Yardımların Toplam Kamu Eğitim Harcamaları İçerisindeki Oranları (%)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
AB-27	4,9	5,6	5,6	6,0	5,9	6,0	6,5	6,4	6,7	7,1
Belçika	3,5	4,8	4,7	4,7	4,6	4,3	4,4	4,1	4,5	4,4
Bulgaristan	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Çek Cumhuriyeti	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Danimarka	5,4	4,7	7,8	15,0	15,2	14,2	14,6	13,6	15,3	18,1
Almanya	5,6	5,0	4,6	4,4	4,3	3,8	3,8	4,1	4,1	3,3
Estonya	19,8	19,8	19,6	18,6	17,5	16,5	16,1	16,0	14,2	14,7
İrlanda	6,6	7,4	7,5	7,7	7,9	7,9	11,0	10,3	10,9	11,3
Yunanistan	5,4	5,9	3,9	2,5	4,5	4,3	3,6	3,8	4,3	4,9
İspanya	5,8	6,6	6,7	10,5	10,7	10,5	10,3	8,7	8,5	8,5
Fransa	2,1	2,0	2,1	2,0	0,6	:	:	:	:	:
İtalya	2,7	2,7	2,8	2,9	3,0	3,0	3,2	3,6	3,5	3,9
GKRY	4,1	3,9	3,9	4,0	3,9	3,8	3,6	3,7	3,7	3,8
Letonya	3,0	4,3	4,6	4,4	4,5	4,3	5,2	4,6	6,1	6,9
Litvanya	9,9	11,1	11,9	12,5	13,2	13,0	13,8	12,7	14,3	15,0
Lüksemburg	9,2	7,9	7,9	7,4	6,3	5,3	4,3	4,2	5,2	5,5
Macaristan	6,2	6,4	7,1	7,7	8,4	6,9	4,5	4,3	4,5	4,5
Malta	4,1	2,0	2,3	2,2	2,2	2,2	2,3	:	:	:
Hollanda	10,5	9,0	6,7	7,0	6,0	5,7	5,2	5,4	5,8	5,7
Avusturya	9,6	10,0	9,3	0,6	:	0,0	:	:	0,1	16,1
Polonya	10,2	8,9	10,3	11,0	10,8	12,7	11,4	13,0	10,9	11,0
Portekiz	3,9	4,4	4,3	5,4	5,1	5,2	5,1	5,3	5,0	5,0
Romanya	0,5	0,2	0,3	0,4	1,3	1,8	2,2	1,2	1,1	3,5
Slovenya	2,1	1,7	1,4	1,9	2,6	3,3	3,7	4,3	5,9	5,2
Slovakya	4,3	2,3	1,9	2,6	4,6	:	1,9	:	3,1	3,4
Finlandiya	11,6	9,1	9,0	8,6	8,3	7,8	8,1	7,8	7,8	8,3
İsveç	3,6	8,1	3,0	5,3	4,8	5,2	6,0	5,8	6,1	6,0
İngiltere	8,1	7,8	7,6	7,3	7,2	7,0	6,6	6,6	7,1	6,9

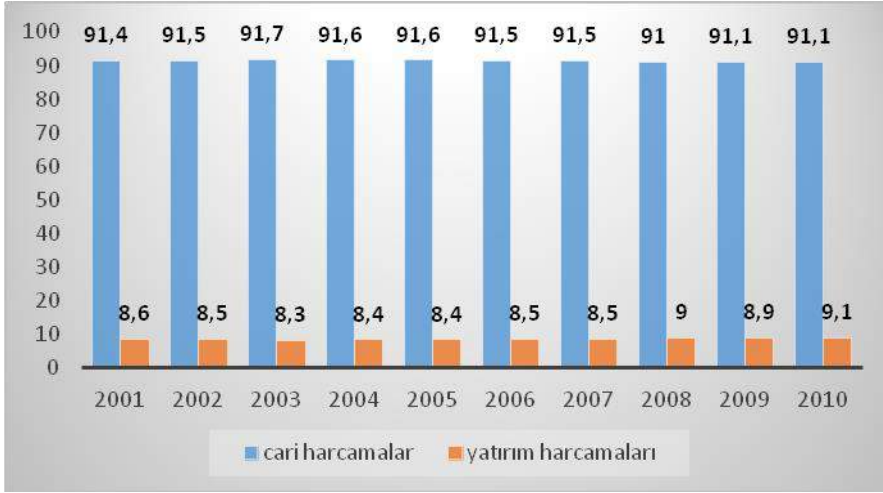
Kaynak: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do> (online data code: educ_fiaid) Erişim Tarihi: 20.01.2014

Öğrenci harçları ve destekleri, Avrupa seviyesinde anlaması ve karşılaştırması oldukça zor olan konulardandır. Bunun temel nedeni, dikkate alınması gereken sayısız boyutun olması ve veriler arası ilişkilerin son derece detaylı bir şekilde ele alınması gereğidir.

2.1.2. Toplam Eğitim Harcamalarının İçerisinde Cari ve Yatırım Harcamalarının Payı

Kamu eğitim harcamaları temelde iki harcama başlığında incelenebilir: Cari harcamalar ve yatırım harcamaları. AB-27 üyesi ülkelerde kamu eğitim harcamalarının %90'ından fazlasını cari harcamalar oluşturmaktadır. Yatırım harcamaları ise çok düşük düzeydedir (Bkz. Grafik 4). Cari harcamalar ücretler ve diğer personel giderleri ve eğitim faaliyetlerini yürütebilmek için gerekli cari harcamalardan oluşmaktadır. Yatırım harcamaları ise eğitimle ilgili etkileri bir yıldan uzun sürecek harcamaları (inşaat, yenileme, büyük onarım harcamaları, ekipman alımları) içermektedir (European Commission, 2012, s. 94). Bu harcamalar içerisinde maaş ödemeleri bütün ülkelerde ağırlıklı paya sahiptir. AB düzeyinde 2000-2008 yılları arasında eğitim harcamaları içerisinde yatırım harcamaları sabit kalmıştır denilebilir (%8,3- % 8,9) (European Commission, 2012, s.95). Bu harcamaların üye ülkelerdeki görünümü ise önemli farklılıklar göstermektedir. Bazı ülkeler (Belçika, Slovakya, Portekiz ve Hırvatistan gibi) kaynaklarının neredeyse tamamını cari harcamalara yatırarak yatırım harcamalarına çok düşük miktarlar ayırmaktadırlar.

Grafik 4: Toplam Kamu Eğitim Harcamaları İçerisinde Cari ve Yatırım Harcamalarının Payı (% , AB-27)

Kaynak:

<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

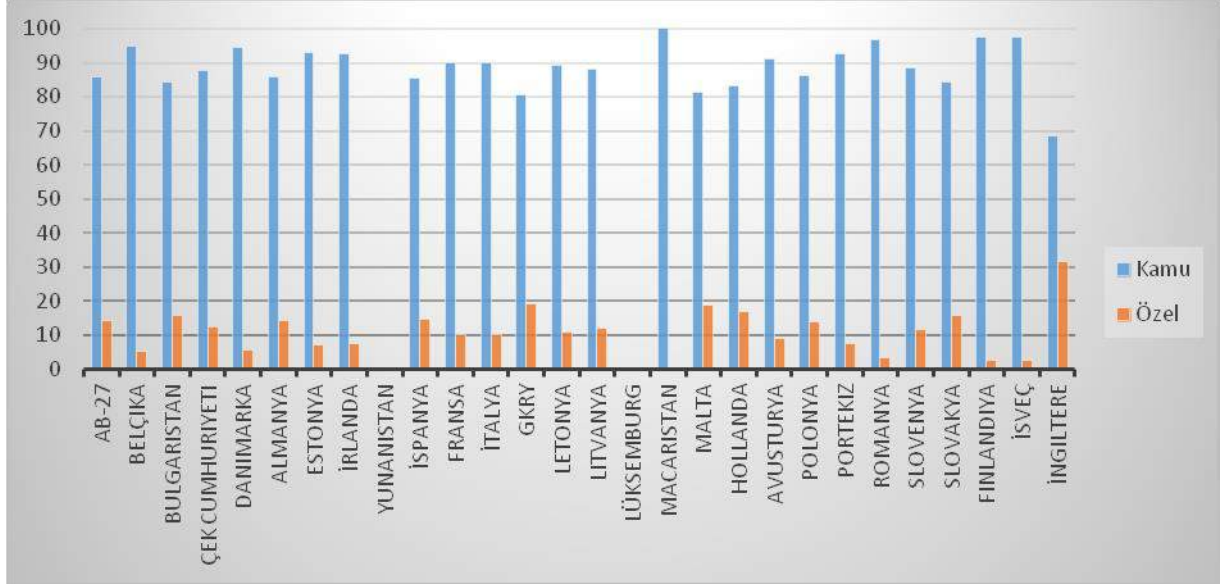
2.2. AB'DE EĞİTİME AYRILAN ÖZEL KAYNAKLAR

Görüldüğü gibi eğitimin finansmanında birçok AB ülkesi ağırlıklı olarak kamu kaynaklarını kullansa da eğitimin finansmanında özel kaynaklar da kullanılmaktadır. Grafik 5'de de görüldüğü gibi AB-27 ülkelerinde de eğitim harcamalarının %85'i kamu kaynakları ile finanse edilir. Bazı ülkelerde bu oran %95'in üzerindedir (Belçika, Macaristan, Estonya, Malta, Finlandiya, İsveç gibi). Özel kaynaklarda AB-27 ortalaması % 14,2'dir. (European Commission, 2012, s. 94)

Özel kaynaklardan kasıt öncelikli olarak öğrencilerin ve ailelerin eğitim kurumlarına yaptıkları bazı ödemelerdir (öğrenim ücreti, katkı payı, servis ve yemek ücretleri, eğitimle ilgili diğer bazı mal ve hizmet alımları, özel kitaplar, yardımcı kaynaklar gibi). Ayrıca kar amacı gütmeyen bazı kurumlar da eğitim sistemindeki öğrencilere bazı mali destekler sağlamaktadırlar. AB'de eğitimin finansmanında özel finansman kaynaklarının artırılmasına çalışmaktadırlar. (Reis ve Gheorghiu, 2011, s.1-2)

Birçok ülkede olduğu gibi, AB'de de zorunlu eğitim geniş ölçüde devlet tarafından bedava olarak sunulmaktadır. Özel kaynaklar ise geniş ölçüde ilköğretim öncesi eğitime ve yükseköğretime ayrılmaktadır.

Grafik 5: Eğitim Harcamalarının Finansmanı (Kamu-Özel, %)

Kaynak:

<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
(online data code: educ_ fifunds) Erişim Tarihi: 20.01.2014

Eğitim için ayrılan özel kaynakların GSYH içerisindeki payı üye ülkeler arasında oldukça büyük farklılıklar göstermektedirler. İstatistiksel olarak pek çok ülkede eğitim sistemine aktarılan özel kaynakları takip etmek oldukça zordur. Bu özel finansman kaynakları çoğunlukla takibi daha kolay sağlanabilen eğitim kurumlarına yapılan ödeme transferlerini ifade etmektedir. AB üyesi ülkelerde eğitime ayrılan özel kaynakların GSYH içerisindeki payları Tablo 5’de yer almaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde AB’de eğitim için ayrılan özel harcamalarının GSYH içerisindeki payı en yüksek olan ülkeler İngiltere (%2,01), ve GKRY’dir (%1,61). AB’de eğitime GSYH içerisinde %1’in üzerinde özel kaynak ayıran sadece bu iki ülkedir. Diğer taraftan Finlandiya (%0,15) ve İsveç (%0,17) ise eğitime özel kaynağı en az düzeyde ayıran ülkelerdir (Reis ve Gheorghiu, 2011, s.2). Özel harcamalar açısından en yüksek orana sahip olan ülke (İngiltere) ile en düşük orana sahip olan

ülke arasında 11 kat fark bulunmaktadır. Diğer taraftan kamu eğitim harcamalarında en yüksek harcama oranına sahip ülke ile (%8,80- Danimarka) en düşük orana sahip olan (%3,53- Romanya) arasında sadece 2,5 kat fark bulunmaktadır (Reis ve Gheorghiu, 2011, s.5). Bu arada ABD ve Japonya’da özel eğitim harcamaları AB’den önemli ölçüde yüksektir. ABD’de eğitime ayrılan özel kaynaklar GSYH’nin % 2,10’u iken, Japonya’da bu oran %1,66’dır. (AB ortalaması % 0,82)

Tablo 5: Eğitime Ayrılan Özel Kaynakların GSYH İçerisindeki Oranları (%)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
AB-27	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,8
			4	5	9	7	1	5	9	2
Belçika	0,36	0,36	0,35	0,34	0,35	0,34	0,34	0,37	0,38	0,34
Bulgaristan	0,68	0,67	0,65	0,62	0,58	0,62	0,58	0,56	0,66	0,63
Çek Cumhuriyeti	0,39	0,23	0,36	0,58	0,55	0,53	0,55	0,55	0,57	0,57
Danimarka	0,27	0,28	0,32	0,32	0,57	0,58	0,53	0,55	0,33	0,44
Almanya	0,97	0,88	0,92	0,92	0,92	0,71	0,69	0,7	0,8	0,74
Estonya	:	:	:	:	0,38	0,34	0,31	0,3	0,36	0,41
İrlanda	0,34	0,28	0,31	0,32	0,29	0,28	0,24	0,34	0,36	0,48
Yunanistan	0,21	0,17	0,2	0,19	0,26	:	:	:	:	:
İspanya	0,57	0,54	0,54	0,61	0,53	0,52	0,61	0,66	0,72	0,81

Fransa	0,5 6	0,5 6	0,5 6	0,5 5	0,5 5	0,5 4	0,5 4	0,6 1	0,6 1	0,6 4
İtalya	0,3 1	0,3 5	0,3 9	0,4 2	0,4 2	0,3 7	0,3 9	0,4 1	0,4 5	0,4 6
GKRY	1,2 5	1,4 1	1,3 6	1,1 8	1,2 1	1,2 1	1,2 7	1,3 6	1,5 3	1,6 1
Letonya	0,7 6	0,8 3	0,8 3	0,8 2	0,7 6	0,6 6	0,5 6	0,6 1	0,5 8	0,5 7
Litvanya	:	:	0,4 6	0,4 7	0,4 9	0,4 6	0,4 5	0,5 1	0,6 6	0,6 9
Lüksemburg	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Macaristan	0,5 6	0,5 5	0,5 6	0,5 2	0,4 9	0,5 4	:	:	:	:
Malta	0,8 1	0,5 9	1,3 3	0,4 3	0,3 7	0,3 7	0,3 7	0,3 2	1,3 1	1,3 1
Hollanda	0,8 3	0,8 8	0,9 1	0,9 5	0,9 1	0,8 8	0,9 4	0,9 2	1,0 2	1,0 4
Avusturya	0,3 2	0,3 8	0,3 9	0,3 9	0,4 7	0,5 9	0,4 7	0,5 9	0,5 9	0,5 2
Polonya	:	0,6 4	0,6 6	0,5 9	0,5 5	0,5 4	0,5 4	0,7 4	0,7 7	0,8 9
Portekiz	0,0 8	0,0 8	0,0 9	0,1 3	0,4 1	0,4 3	0,4 4	0,4 9	0,3 8	0,4 3
Romanya	0,2 1	0,1 6	:	:	0,4 9	:	0,5 9	:	0,1 1	0,1 2
Slovenya	0,8 1	0,8 3	0,8 3	0,8 3	0,7 8	0,7 6	0,7 2	0,6 3	0,6 8	0,6 8
Slovakya	0,1 1	0,2 5	0,4 5	0,7 5	0,7 5	0,6 2	0,5 3	0,7 2	0,7 2	0,7 3
Finlandiya	0,1 2	0,1 3	0,1 3	0,1 3	0,1 3	0,1 5	0,1 4	0,1 5	0,1 6	0,1 5
İsveç	0,2 1	0,1 1	0,1 1	0,1 1	0,1 1	0,1 1	0,1 1	0,1 1	0,1 1	0,1 1

		7	9	9	9	7	6	7	8	6
İngiltere	0,8 2	0,9	0,9 6	0,9 3	1,2 3	1,4 3	1,7 4	1,7 2	1,8 6	2,0 1

Kaynak: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00068&plugin=1>

2.3. ÖĞRENCİ BAŞINA EĞİTİM HARCAMASI

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
AB-27	5074	5299,4	5407,1	5488,6	5674,2	5957,9	6238,4	6462,8	6502,3	6900,1
Belçika	6280,1	6569,1	6339	6250,5	6428,2	6971,4	7277,5	7852,2	7661,3	8036,5
Bulgaristan	1325,3	1574	1690,8	1809,8	1951,6	2131,1	2300	2879,2	2874	2639,7
Çek Cum.	2784,6	2945,1	3351,6	3663,6	3790,6	4410,1	4451	4350,6	4620,2	4600,5
Danimarka	7300,6	7373	7128,1	7644,9	8088,8	8398,9	8694,6	8922,1	9164	9604,8
Almanya	5810,7	6053,1	6001,4	6183,6	6617,3	6471,5	6757,4	7023,9	7248,1	7737,9
Estonya	:	:	:	:	2823,6	3180,2	3651,5	4273,2	4145,6	4221,6
İrlanda	4633,3	4935,8	5275,2	5722,3	6023,1	:	:	:	:	:
Yunanistan	3236,9	3547,8	3777,5	4148,4	4479,4	:	:	:	:	:
İspanya	4523,4	4846,7	5038,2	5257,4	5678,8	6167,3	6751,9	6992,3	6946,5	6865,2
Fransa	5927,3	6156,2	6034,2	6120,9	6292,5	6491,3	6930,3	7001,5	7041	7337,4
İtalya	6380,2	5731,7	6113,8	5915,9	5898,7	6436	6228,8	6726,8	6296,5	6097,3
GKRY	4949,9	5492,2	5964,2	5957,8	6580,4	7133,5	7648,5	8738,8	8755,7	9144,6
Letonya	1994,6	2266,6	2257,9	2403,3	2679,3	3073,8	3679,3	4283,6	3721,8	3628,6
Litvanya	1859,8	2011,9	2182,5	2355,6	2444,3	2751,3	3169,2	3560,7	3509,1	3739,1
Lüksemburg	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Macaristan	:	:	:	3641,7	3799,9	3993,4	:	:	:	:
Malta	3304,5	3445,3	4269,3	4075,8	5911,4	6175,9	6431,9	6275,3	6853,8	7645,4
Hollanda	6266,2	6801	6895,3	7035,7	7329,8	7590,7	7982,7	8225,5	8339,1	8522,8
Avusturya	6997	7685,8	7599,3	7803,4	8088,3	8630	8669,2	8849,1	8955,1	9217,8

Polonya	2182,3	2504,6	2522,7	2722,6	3066,7	3039,2	3235,5	3759,1	3917,5	4452,3
Portekiz	4034,4	4187,6	4284,4	4232,6	4811,5	5014,3	5150,6	4933,1	5310,8	:
Romanya	:	:	:	:	1437,2	:	:	:	2395	2078,6
Slovenya	4644,3	4926,7	5017,2	5526,6	5995,5	6296,9	6023,7	6484,7	6525,2	6633,9
Slovakya	1844,3	2030,7	2323,3	2593,6	2693,7	2935,1	3144	3551,2	3997,1	4173,1
Finlandiya	5282,2	5703	5853,9	6241,6	6199	6398,3	6668,5	7046,1	7092,9	7379
İsveç	6091,4	6737,8	6820	7130	7026,3	7392,8	7911,6	8142,9	7967,2	8311,7
İngiltere	5129,9	5671	6064,3	6054,5	7154,9	7924,5	7884,9	7737,8	7827,1	8334,6

Kamu ve özel eğitim harcamalarının GSYH içerisindeki paylarını karşılaştırmak AB üye ülkelerinin eğitim sistemine verdiği desteği göstermede önemli olsa da bu kaynaklar ülkelerde farklı sayıda öğrenci tarafından kullanılmaktadır. Doğal olarak öğrenci sayıları ve eğitim kademeleri arasındaki dağılımları üye ülkeler arasında önemli farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle eğitim sisteminin performansı değerlendirilirken öğrenci başına harcama miktarlarının da mutlaka göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

AB'de öğrenci başına harcama 2010 yılında toplamda 6900 Euro'dur. Öğrenci başına toplam harcama miktarı devletin ve özel kesimin öğrenci başına yaptığı harcama miktarını göstermektedir. Tablo 6'da AB üyesi ülkelerde öğrenci başına harcama miktarları yer almaktadır. Öğrenci başına en düşük harcama miktarı 2078 Euro ile Romanya'da, en yüksek harcama miktarı ise 9604 Euro ile Danimarka'dadır. 2001-2010 döneminde İtalya hariç üye ülkelerin tümünde öğrenci başına yapılan harcama miktarları artmıştır.

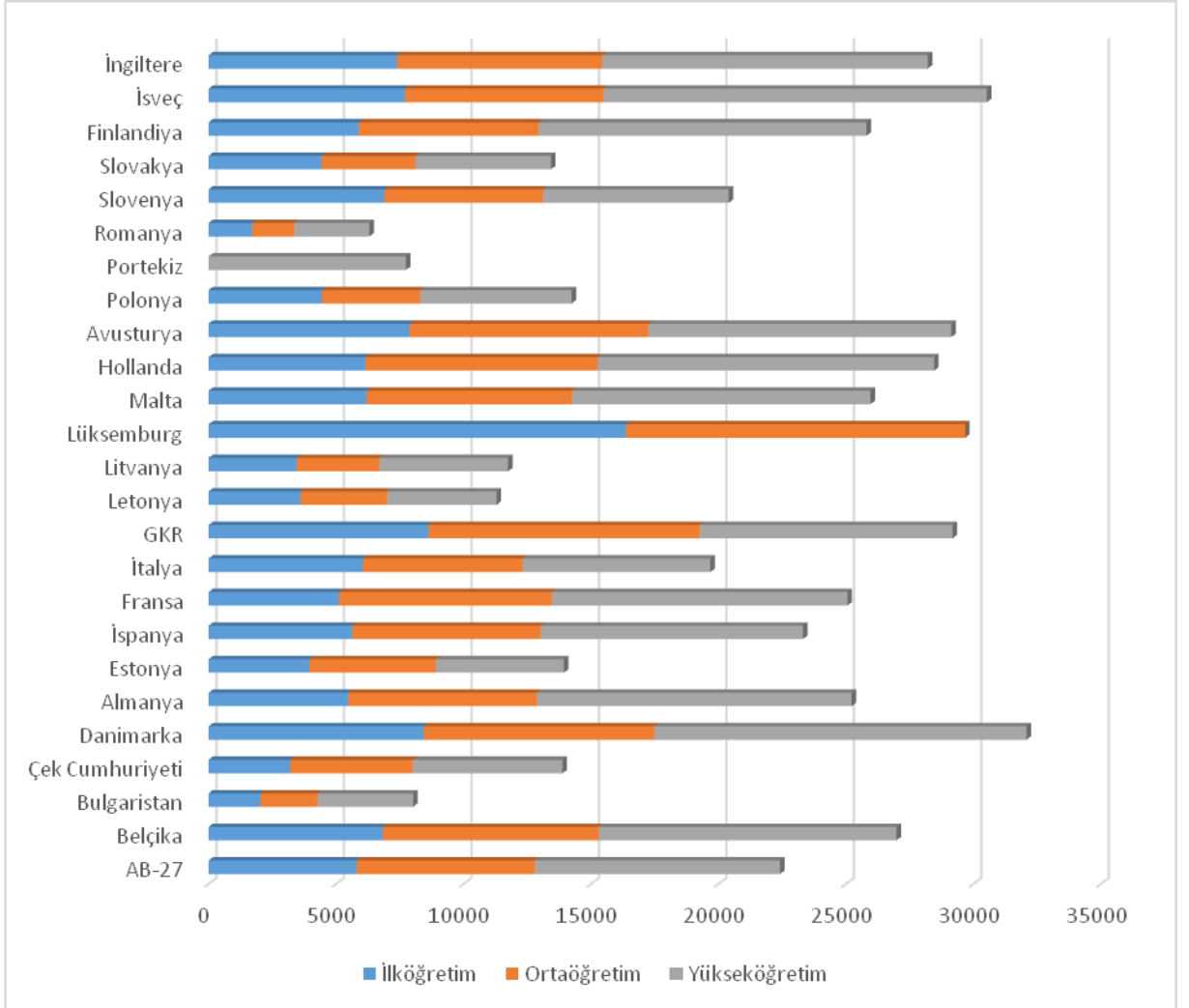
Tablo 5: Tüm Eğitim Düzeylerinde Öğrenci Başına Harcama Miktarları (Kamu-Özel, Euro)

Kaynak: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00068&plugin=1>

AB'de öğrenci başına yapılan harcamalar eğitim düzeylerine göre ayrıştırıldığında, eğitimin düzeyi yükseldikçe öğrenci başına yapılan harcamaların da arttığı görülmektedir (Bkz. Grafik 6). 2010 yılında AB'de ilköğretimde öğrenci başına harcama miktarı 5792 Euro,

ortaöğretimde 6988 Euro, yükseköğretimde ise 9638 Euro olmuştur. Bütün üye ülkelerde yükseköğretimde bir öğrencinin maliyeti diğer eğitim kademelerinden oldukça yüksektir. Ortaöğretim çoğunlukla ilköğretimden daha yüksek maliyetlidir. (sadece Letonya, Litvanya, Polonya, Romanya, Slovenya ve Slovakya'da ilköğretim ortaöğretimden daha maliyetlidir). Yükseköğretimde İsveç öğrenci başına harcaması en yüksek ülkedir. (15067 Euro). Bunun dışında beş AB ülkesi yükseköğretimde öğrenci başına 12000 Euro'nun üzerinde harcama yapmaktadır. (Hollanda, Danimarka, Finlandiya, İsveç ve Almanya). Üç AB üyesi ülke ise yükseköğretimde öğrenci başına 5000 Euro'nun altında harcama yapmaktadır (Bulgaristan, Romanya ve Letonya). (Reis ve Gheorghiu, 2011, s.7-8). Yükseköğretimde Kişi başına maliyetler daha yüksek olsa da toplam kamu eğitim harcamaları içerisinde ortaöğretim daha fazla yer tutmaktadır.

Grafik 6: Eğitim Düzeylerine Göre Öğrenci Başına Harcamalar (2010, Euro)

Kaynak: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00068&plugin=1>

Harcamaların eğitim seviyeleri arasında dağılımını belirleyen temel şey genel olarak eğitim seviyeleri arasındaki öğrenci dağılımlarıdır. Nüfusun demografik özellikleri ve kayıt oranları üye ülkelerde her bir eğitim düzeyi için yapılan harcama miktarlarını etkileyen iki önemli değişkendir. Kaynakların eğitimin herhangi bir seviyesinden başka bir seviyesine aktarılması aslında uzun dönemli bir süreçtir. Kamu eğitim

harcamalarının çok büyük bir kısmı üniversite eğitimi dışındaki alana yayılmaktadır. Çünkü AB ülkelerinin hepsinde üniversite dışındaki öğrenci sayıları toplam öğrenci nüfusunun %70'ini oluşturmaktadır (European Commission. 2013, Funding of Education in Europe 2000-2012: The Impact of the Economic Crisis, s. 27).

Avrupa'daki demografik yapı, ülkeleri büyük ölçüde etkilemektedir, ancak bu etki kıtanın farklı bölgelerinde çok farklı hissedilmektedir. 2010 yılında 2025 yılına kadar 18-34 yaşlarındaki bireylerin sayısındaki düşüş, Doğu, Orta ve Güney Avrupa'da bulunan ülkeleri büyük ölçüde etkileyecektir. Aksine, Kuzey Avrupa'daki ülkelerin çok az bir kısmı, genç nüfus için olumlu sinyaller vermektedir. Son yıllarda, nüfustaki azalma ve yaşlanma, çeşitli politika alanlarındaki endişeleri ortaya koymaktadır. Yükseköğretim söz konusu olduğunda da, demografik değişim önemli etkilere sahiptir (Avrupa Komisyonu, 2011, s.34).

Son on yıl içinde Avrupa Yüksek Öğretimindeki en önemli eğilimlerden biri, sektörün oldukça hızlı bir şekilde genişlemesidir. 2000-2008 yılları arasındaki dönemde yükseköğretimdeki öğrenci sayıları üye ülkeler arasında değişen oranlarda artış göstermiştir. Çek Cumhuriyeti, Yunanistan, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Romanya, Slovenya ve Slovakya'da yükseköğretimdeki öğrenci sayıları artışı son yıllarda büyük oranda bir gelişme göstermiştir. Belçika, Almanya, İrlanda, Fransa, İtalya ve Avusturya'da öğrenci sayısındaki artış bu ülkelere göre oldukça düşüktür. Portekiz durağan bir gelişme gösterirken, İspanya, öğrenci sayısının yüzde 2.6 oranında gelişme gösterdiği tek ülkedir (Avrupa Komisyonu, 2011, s.31).

Birçok Avrupa ülkesi sözü edilen bu demografik eğilimleri, kapasite gelişimi ve eğitim bütçesinin planlanması konusunda orta ve uzun vadede dikkatle ele almalıdır.

3. KÜRESEL KRİZ VE KAMU EĞİTİM HARCAMALARI

Avrupa sınırları içinde, ekonomik krizin hem eğitim olanaklarına erişimi hem de eğitimin finansmanı konularını etkileyebileceğini tahmin etmek zor olmayacaktır. Ayrıca ekonomik kriz insan kaynakları ve maliyetini, eğitim programlarını, dolayısıyla öğrencileri ve ailelerini de

etkileyecektir. Bu bölümde özellikle 2008 ekonomik krizinin AB ülkelerinde kamu eğitim harcamalarını ne düzeyde etkilediği ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Bilindiği gibi 2008 yılında başlayan ve tüm dünyayı derinden etkileyen 2008 küresel ekonomik krizi birçok ülkede bütçe açıklarını arttırmış ve mali şartların yeniden gözden geçirilmesine neden olmuştur. Doğal olarak Avrupalı ülkelerin ekonomik krize yönelik olan tepkilerinin tümüyle aynı olduğunu söylemek yanlış olacaktır. Bazı ülkeler eğitim harcamaları ve eğitim programları ile ilgili küçük çaplı değişiklikler yapsa da bazıları eğitim harcamalarında önemli kısıntılar gerçekleştirmişlerdir. Bu farklılıklar, çoğunlukla ulusal bağlamda, ülkelerin ekonomik durumları ve siyasi önceliklere göre şekillenmektedir.

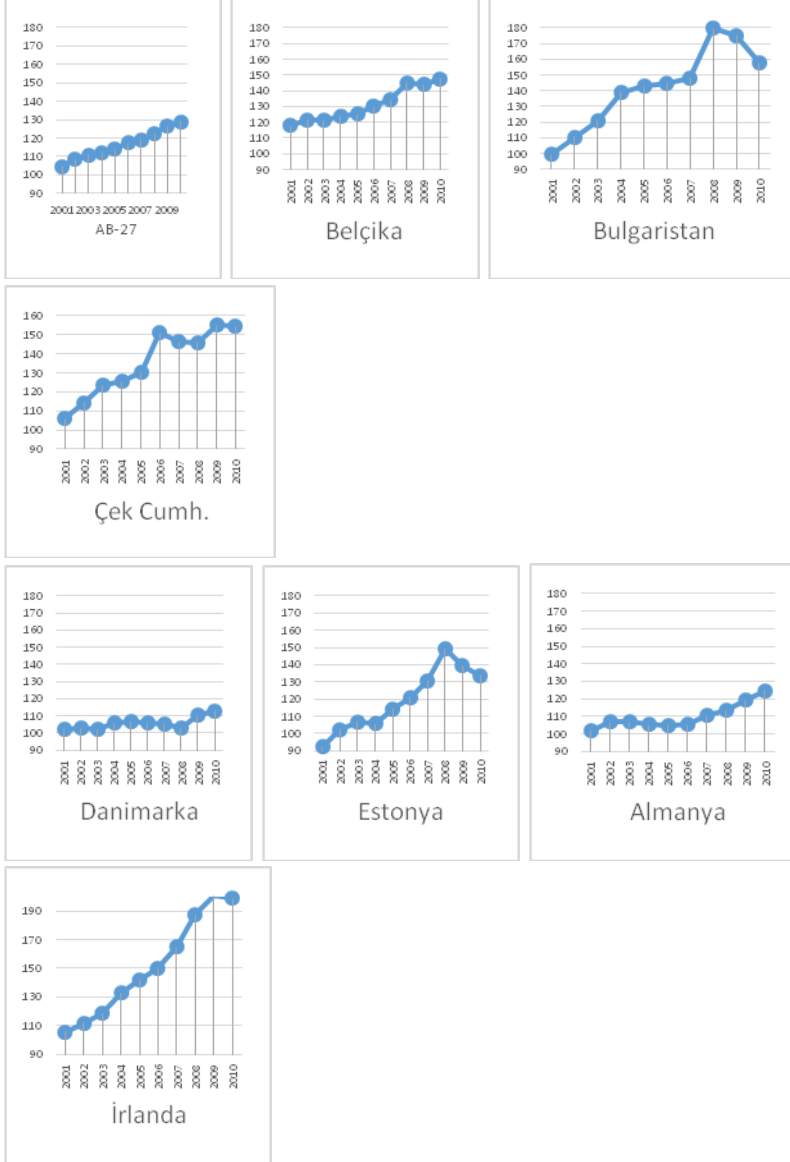
Kriz dönemlerinde eğitim hizmetlerinin talep ve arzında önemli değişimler meydana gelir. Ekonomik kriz nedeniyle artan işsizlik ve düşük gelirler nedeniyle eğitimde kamusal desteğe olan talep artarken, arz tarafında eğitimin finansmanı artan bütçe açıkları nedeniyle hükümetlere ağır bir yük olarak görünmeye başlamıştır. Üye ülkelerin bütçe açıklarını azaltma çabaları eğitim harcamaları üzerinde önemli baskılar yaratmıştır. Ayrıca AB'de kriz sonrası öğretmen sayıları da düşmüştür. Eğitim harcamalarını azaltmak amacıyla bazı ülkelerde öğretmen maaşlarında azaltmalar da yapılmıştır (European Commission, 2013, Funding of Education in Europe 2000-2012: The Impact of the Economic Crisis, s.12). Sonuç olarak ekonomik kriz eğitim sistemi üzerindeki baskıyı arttırmıştır.

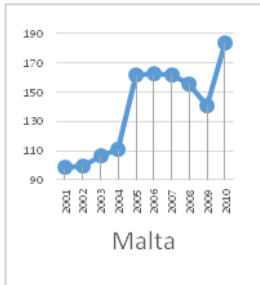
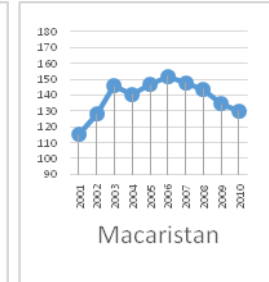
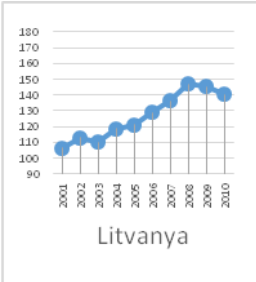
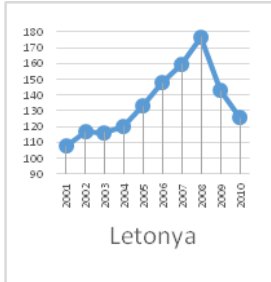
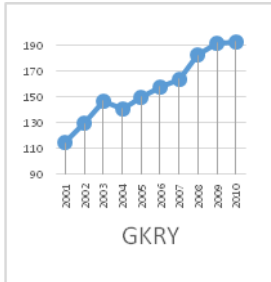
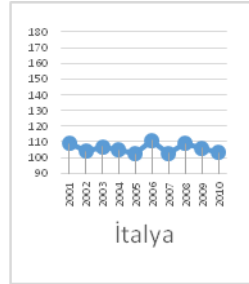
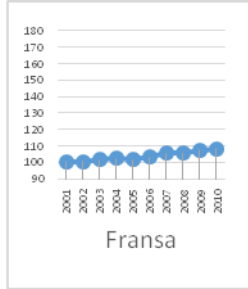
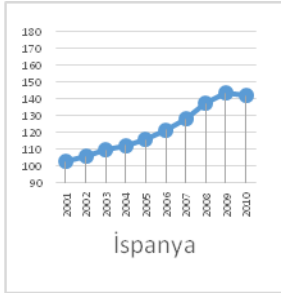
Toplam kamu eğitim harcamaları miktarları açısından bakıldığında 2011 yılında 7 AB üyesi ülkede eğitim harcamalarının toplam miktarı 2008 yılındaki seviyesinden düşük gerçekleşmiştir. Ancak AB-27 açısından değerlendirildiğinde harcamalar 2008 yılına göre artmış görünmektedir. Birçok ülke 2009 yılında bir önceki yıla göre harcama miktarlarında kısıntıya gitmiştir. 10 ülke kriz sırasında 2009 yılında hızlı bir şekilde harcama miktarlarını düşürmüşlerdir. Diğer ülkeler ise 2009 yılında harcama miktarlarını ya sabit tutmuşlar ya da arttırmışlardır. Takip eden

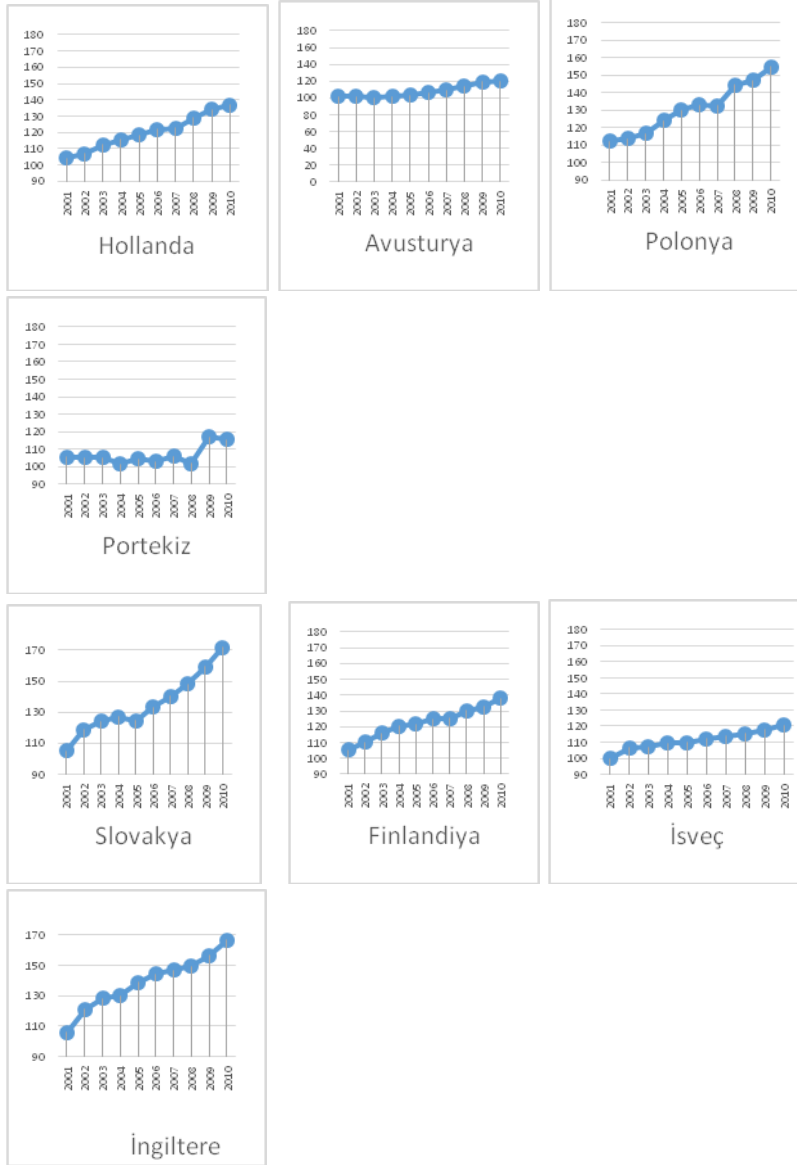
iki yılda Bulgaristan, Yunanistan, Letonya, Litvanya ve Romanya'da harcamalarda ikinci düşüş dalgası devam etmiştir. İkinci kriz yılında 11 AB üyesi ülke (Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Almanya, Fransa, GKRY, Lüksemburg, Avusturya, Portekiz, Slovakya, İsveç ve İngiltere) ise harcamalarını arttırmıştır. 2011 yılında ise, sadece üç ülkede (İrlanda, İspanya ve İtalya) düşüşler devam etmiştir. AB'de hiçbir ülkede üç yıl üst üste eğitim harcamalarında düşüş yaşanmamıştır. Aksine eğitim harcamalarının kriz sonrası dönemde üç yıl üst üste arttığı üç ülke olmuştur. Bunlar; Almanya, Fransa ve Lüksemburg'dur. AB ortalamasının kriz döneminde durağan kalması aslında şaşırtıcıdır. Bu durum; bazı ülkelerde kriz döneminde görülen önemli artışlardan kaynaklanmaktadır. (Danimarka, Almanya, Fransa, Lüksemburg, Malta ve Slovakya gibi)

Üye ülkelerde 2000-2010 döneminde kamu eğitim harcamaları üzerinde krizin etkisini tam olarak görebilme için kamu eğitim harcamalarındaki reel artışlar değerlendirildiğinde üye ülkeler arasında 4 farklı yapının olduğu söylenebilir. (Bkz. Grafik 7) İlk olarak 6 AB ülkesi (Danimarka, Fransa, İtalya, Portekiz, Finlandiya ve İsveç) 2000 ve 2007 yılları arasında eğitim harcamaları düzeylerini reel olarak sabit tutmuşlardır. Bu arada Danimarka, Finlandiya ve İsveç 2000 yılında GSYH içerisinde eğitim harcaması paylarının en yüksek olduğu ülkelerdir. 2007-2010 döneminde ekonomik krize rağmen Danimarka, Fransa ve İsveç eğitim harcamalarını önemli şekilde arttırmışlardır (Finlandiya sabit kalmış, Portekiz'de ise 2009 yılında bir düşüş

Grafik 7 : Reel Fiyatlarla Kamu Eğitim Harcamaları (2000 = 100, Milyon Euro)

Kaynak:

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_fiexpc&lang=en

görülmüş 2010 yılında ise bir toparlanma olmuştur). Bu ülkeler içerisinde 2008 yılı sonrası en keskin düşüş İtalya'da yaşanmıştır. İkinci grupta yer alan yedi ülkede sözü edilen dönemde düzenli ve küçük artışların yer aldığı ülkelerdir. Belçika, Almanya, Malta, Hollanda,

Avusturya, Polonya, Slovenya ve Norveç. Bu ülkelerde 2007-2010 döneminde eğitim harcamaları artmaya devam etmiştir. Üçüncü grupta yer alan 11 ülkede kamu eğitim harcamalarında önemli artışlar gözlenmiştir. (Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, İrlanda, İspanya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Romanya, İngiltere ve İrlanda) ancak 2007-2010 döneminde bu ülkeler arasında farklı trendler görülmektedir. Son grupta yer alan dört ülkede ise (Yunanistan, GKRY, Lüksemburg ve Slovakya) 2000-2010 döneminde kamu eğitim harcamalarındaki artış %50'nin de üzerinde gerçekleşmiştir.

Görüldüğü gibi krizle beraber eğitime devlet tarafından ayrılan mali kaynaklarda üye ülkelerde farklı düzeylerde değişimler görülmüştür. Önemli değişimlere rağmen, Avrupa devletleri, yükseköğretim sektörüne destek verme politikasına karşı oldukça olumlu tepkiler göstermiştir. Bu da, yükseköğretim harcamalarını sürekli tutmak için benimsenen küresel eğilimle benzerlik göstermektedir. Sektörü koruma kararı, ekonomi bilgisi, ekonomik büyüme ve gelişmeye verilen önemin fark edilmesi olarak yorumlanabilmektedir. Ancak, uygulanan bütçelerin seviyelerinin ve önceliklerinin Avrupa standartlarında toplumsal boyuta ilişkin oluşturulması düşünülen seviyeye çıkıp çıkmayacağı belli değildir (Avrupa Komisyonu, 2011, s.43).

4. SONUÇ

Eğitim hizmetleri kamu kaynakları ile ya da özel kaynaklar ile finanse edilmektedir. Ancak AB üyesi ülkelerin hepsi eğitim hizmetlerine devlet bütçelerinden önemli sayılabilecek miktarlarda kaynak ayırmaktadırlar. AB-27'de 2010 yılında eğitimle ilgili kamu harcamalarının toplamı 661 milyar Euro'dur. 2001 yılında toplamda 475 milyar Euro olan bu tutarın sözü edilen dönemde artmış olduğu görülmektedir. Üye ülkeler açısından da durum farklı değildir. Üye ülkelerin tümünde 2001-2010 döneminde eğitime ayrılan kaynaklarda miktar olarak bir artış söz konusudur. AB-27' de eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı ise 2001-2010 yılları arasında %5'ler civarında sabit görünmektedir. Yapılan harcamaların büyük oranda cari harcamalara ayrıldığı yatırım harcamalarının ise oldukça düşük düzeyde olduğu söylenebilir. Aynı şekilde eğitime ayrılan

özel kaynaklar da bütün üye ülkeler açısından çok sınırlıdır. AB’de kamu eğitim harcamalarının % 7’si öğrenci ve ailelerine doğrudan destek olarak verilmektedir. Ayrıca vergi indirimleri de aileleri desteklemek için birçok ülke tarafından kullanılmaktadır. Bu durum eğitimde fırsat eşitliğini yaratmak açısından önemlidir.

İncelenen dönemde AB’de öğrenci başına eğitim harcamalarının arttığı görülmüştür. Ayrıca AB’de öğrenci başına eğitim harcamaları eğitimin düzeyi yükseldikçe artmaktadır.

AB’de son yıllarda eğitim harcamaları hükümet tarafından finanse edilen çok geniş yelpazede harcamalarla rekabet etmek durumunda kalmaktadır. Geçmişle karşılaştırıldığında bazı ülkelerde reel anlamda eğitim harcamalarında azalışlar görülmektedir. Bu azalışlar tamamıyla hükümet önceliklerinde eğitimin payının azaldığını göstermektedir. Ancak eğitimin geniş yelpazede sunduğu dışsallıklar göz önüne alındığında eğitim bütçelerinin korunması gerektiği ve eğitim uzun dönemli bir yaklaşımla değerlendirilmesi gerekliliği akıllardan çıkarılmamalıdır. Krizin de etkisiyle son yıllarda üye ülkelerde görülen yüksek kamu açıkları eğitim bütçesi üzerinde baskılar yaratıyor olabilir. Bu nedenle bütçe açıklarını azaltmak için eğitime verilen destek programları önemli ölçüde azaltılmıştır. Eğitim personeline daha düşük ücretler ödenmeye başlamıştır. Öğrenciler için katkı payları azaltılmıştır. Bütün bu önlemlerle bütçe açıkları belki azalacaktır ancak bunun gelecekte eğitim üzerindeki olumsuz etkileri mutlaka dikkate alınmalıdır. Çünkü öğretmen eksiklikleri ve azaltılmış eğitim programlarının etkileri gelecekte daha net hissedilecektir. Aslında belki de kriz bazı Avrupa ülkelerinde eğitim reformları için özellikle devlet denetimini azaltmak ve özelleştirmeler için bir bahane olarak da kullanılmıştır. Krizin ortasındaki bir hükümetin aslında yapacağı son şey eğitim harcamalarını kısmak olmalıdır.

Eğitim hizmetleri bir toplumda ekonomik, sosyal ve siyasal nitelikli önemli dışsallıklar yayarlar. Ancak eğitimin sözü edilen dışsallıkları gerçekleştirebilmesi için eğitim hizmetlerinin kaliteli ve sürekli şekilde sağlanması şarttır. Bu anlamda eğitim harcamalarının çok iyi

planlanması ve maddi kaynakların artırılması gerekmektedir. 2008 yılı sonrasında gözlemlenen kamu eğitim harcamalarındaki durağanlık 2020 Stratejisindeki hedeflere ulaşmak mümkün görünmemektedir Aynı zamanda, kamu eğitim bütçesinin, sektörün devamlılığı ve erişimin genişlemesi için hayati önem taşıdığı çok net bir şekilde görülmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Avrupa Komisyonu. (2011). “**Avrupa’da Yükseköğretimin Modernleşmesi: Toplumsal ve Mali Boyutlar**”, Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü, Eurydice. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/131TR.pdf

European Commission. (2012). “**Key Data on Education in Europe 2012**” Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (EACEA P9 Eurydice), Brussels. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice%20/documents/key_data_series/134EN.pdf

European Commission. (2013). “**Funding of Education in Europe 2000-2012: The Impact of the Economic Crisis**”, Audiovisual and Culture Executive Agency (EACEA, Eurydice and Policy Support), Brussels.

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice.../documents/thematic_reports/147EN.pdf

European Commission. (2013). “**National Sheets on Education Budgets in Europe**”, http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice%20/documents/facts_and_figures/National_Budgets.pdf

Freyson, Laurent. (2012). “**General Government Expenditure: Analysis By Detailed Economic Function**”, Eurostat Statistics in Focus, 33/2012. Eurostat.

Global Campaign for Education, (2009). “**Education On The Brink**” http://www.campaignforeducation.org/docs/reports/IMF%20paper2_low%20res.pdf

Güngör, Gonca ve Göksu, Alper. (2013). “Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Ülkelerarası Bir Karşılaştırma”, Yönetim ve Ekonomi Yıl:2013 Cilt:20 Sayı:1 Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Manisa.

OECD. **Education at a Glance**, (2011).
<http://www.oecd.org/education/school/educationataglance2011oecdindicatators.htm>

Özçelik, Ufuk. (2007). “Ortaöğretim Okullarının Finansman Kaynaklarının Okul Yöneticilerinin Görüşlerinden Yola Çıkararak Belirlenmesi (Ankara İli Bala Ve Gölbaşı İlçelerinde Bir Çalışma)”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
AB-27	475.840,9	504.372,7	516.660,0	533.629,0	554.576,0	582.706,1	609.181,2	626.719,9	634.885,8	661.932,6
Belçika	15.086,1	16.143,5	15.992,7	16.296,4	16.722,5	17.592,5	18.462,2	19.937,6	19.626,5	20.859,1
Bulgaristan	1.723,7	2.006,4	2.220,3	2.556,2	2.699,4	2.806,6	2.981,0	3.678,6	3.590,3	3.309,0
Çek Cum.	5.810,2	6.356,4	6.997,2	7.245,5	7.427,8	8.592,9	8.646,8	8.260,3	8.879,7	8.709,3
Danimarka	11.420,9	11.917,0	11.547,0	12.388,2	12.497,8	12.716,2	13.058,4	13.141,7	13.983,8	15.265,2
Almanya	85.140,2	91.356,6	93.728,8	95.373,4	98.152,8	99.575,4	106.709,8	108.808,9	111.710,8	120.448,6
Estonya	657,8	760,9	810,5	826,7	910,1	984,5	1.108,9	1.298,5	1.217,0	1.178,1
İrlanda	4.313,6	4.750,1	5.099,0	5.864,9	6.377,8	6.956,7	7.873,2	8.399,2	8.806,9	9.147,8
Yunanistan	6.554,0	7.248,3	7.528,5	8.605,7	9.253,0	:	:	:	:	:
İspanya	33.437,6	36.094,9	37.570,5	39.644,4	42.063,8	46.495,7	51.003,2	54.544,5	55.737,1	55.646,5
Fransa	83.115,5	85.981,8	84.716,7	86.081,4	88.362,2	90.969,4	96.343,8	96.287,5	97.299,1	100.688,8
İtalya	64.500,2	60.469,4	62.669,1	61.460,9	61.152,2	68.156,8	65.891,1	71.219,8	68.922,5	67.263,3
GKRY	747,7	849,6	969,9	968,8	1.071,7	1.161,8	1.256,0	1.458,4	1.499,1	1.547,5
Letonya	1.017,5	1.126,8	1.110,9	1.159,3	1.268,8	1.416,0	1.585,4	1.829,2	1.548,1	1.409,8
Litvanya	1.680,9	1.829,3	1.813,1	1.948,9	1.988,6	2.148,1	2.322,1	2.514,0	2.412,8	2.486,5
Lüksemburg	765,1	831,3	872,6	969,6	1.005,2	1.029,3	1.036,0	:	:	:
Macaristan	5.929,4	6.856,6	7.766,8	7.499,9	7.825,8	8.160,7	8.173,1	8.176,9	7.865,4	7.751,9
Malta	270,0	281,9	303,9	322,9	479,4	486,4	492,5	476,4	436,7	590,7
Hollanda	21.579,1	23.011,8	23.785,0	25.046,4	26.501,0	27.881,3	28.829,7	30.358,6	30.497,0	31.783,6

Avusturya	11.504,4	11.940,3	11.871,8	12.377,9	12.596,6	13.307,4	13.682,2	14.181,5	14.718,9	15.376,5
Polonya	19.505,2	20.434,3	20.696,2	22.613,6	24.071,9	24.589,4	25.473,3	27.298,7	27.642,0	30.471,8
Portekiz	8.816,0	9.043,2	9.230,5	8.960,6	9.841,8	10.038,6	10.628,5	10.128,9	11.601,2	11.771,8
Romanya	4.003,9	4.600,9	4.856,6	5.246,6	5.907,4	:	9.484,1	:	10.095,1	8.622,5
Slovenya	1.848,8	1.939,2	2.006,6	2.150,4	2.253,0	2.377,3	2.301,0	2.388,3	2.352,6	2.381,7
Slovakya	2.225,3	2.564,9	2.657,9	2.785,9	2.807,9	3.065,2	3.311,5	3.545,4	3.782,0	4.096,1
Finlandiya	7.166,7	7.606,6	7.823,6	8.442,6	8.500,5	8.785,5	9.159,2	9.649,6	9.786,2	10.187,5
İsveç	15.211,2	16.433,9	16.614,5	17.444,7	17.024,0	17.808,7	18.897,1	19.292,5	19.042,9	19.801,5
İngiltere	61.813,4	71.940,4	75.404,2	79.351,2	85.804,8	90.438,1	91.212,4	91.099,3	92.597,1	101.878,5

Reis, Fernando ve Gheorghiu, Sorin-Florin. Eurostat. (2011).
“Population And Social Conditions”, Eurostat Statistics in Focus,
50/2011. Eurostat.

Şener, Orhan. (2008), **Kamu Ekonomisi**, Beta Basım Yayım Dağıtım.

Ek-1: AB Üyesi Ülkelerde Toplam Kamu Eğitim Harcaması Miktarları (Milyon Euro)

Kaynak:

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_fiabs&lang=en

(online data code:educ_fiabs) Erişim Tarihi: 20.01.2014